

Mona Lisa

Kad biste slučajno odabranu osobu na cesti pitali za jedno likovno djelo koje znaju, vjerujem da bi u 99,9% slučajeva odgovor bio: Mona Lisa.

Ulje na drvetu dimenzija 76,8 x 53 cm, smješteno iza pancirnog stakla u muzeju Louvre u Parizu, djelo je Leonarda da Vinci, vjerojatno najobrazovanijeg čovjeka svojeg vremena, a danas je, sigurno, najpoznatije likovno djelo na svijetu, bez obzira na vrijeme nastanka.

Mona Lisa, u frankofonskom jezičnom području često nazivana i Gioconda, djelo je koje se datira na početak XVI. stoljeća, negdje između 1503.-1506. godine, pretpostavlja se da prikazuje portret Lise del Gioconda, žene firentinskog trgovca Francesca del Gioconda. Iako je djelo nepotpisano i nedatirano, što je tradicionalno za Leonarda da Vinci, djelo je nedvojbeno da Vincijevo. Osim što je, laički, poznato po tajnovitom osmijehu i pogledu u oči iz svakog kuta gledanja, za likovne stručnjake ovo djelo je poznato kao prvi portret u povijesti koji u pozadini prikazuje i pejzaž!

Samo ime Mona Lisa ne potječe od Leonarda da Vinci, već od Giogrija Vasarija, talijanskog slikara i arhitekta koji je bio i biograf suvremenih talijanskih umjetnika, koji je prvi spomenuo ime Mona Lisa za ovo djelo. Upravo zbog toga i danas postoji nekoliko teorija o identitetu osobe koju slika prikazuje. Tako se pretpostavlja da se radi o ljubavnici Giuliana de' Medicija, nekoj Pacificiji Brandano ili jednoj od prilježnica Charlesa d' Amboise, ili čak i Isabelli d' Este, Markizi od Mantove. Neki istraživači idu tako daleko, da tvrde kako nije uopće postojao model, već da je Leonardo naslikao idealnu ženu. Neki čak i primjećuju da Mona Lisa sliči svom tvorcu (tj. njegovoj predodžbi autoportreta), da je sam sebe naslikao (puno je vjerojatnija u tom pogledu teorija da je Leonardo portretirao svoju majku).

Pretpostavlja se da je Mona Lisu naručio Francesco del Giocondo u proljeće 1503. godine u čast kupnje nove kuće, kao i povodom rođenja djeteta bez komplikacija. Lisa je rođena 1479. kao kćer Antonia Maria di Noldo Gheradinia, a udala se 5. ožujka 1495. za trgovca svilom po imenu Francesco di Bartolomeo

di Zanobi del Giocondo. Vasari, u svojoj biografiji Leonarda da Vinci, tvrdi kako Leonardo i nakon četiri godine portret nije u potpunosti dovršio. Leonardo također nije nikada predao nedovršenu sliku svom poslodavcu Francescu del Giocondu, već djelo, nezadovoljan konačnim rezultatom, zadržava kod sebe. Kratko pred svoju smrt kralju Franji I., koji je zatim čuva u dvorcu Amboise. U sljedećem razdoblju slika dolazi u Fontainebleau, Pariz, Versailles i konačno u kolekciju Luja XIV. Nakon francuske revolucije slika dobiva nov dom u Louvreu. Napoleon je uzima odatle i vješa je u svojoj spavaćoj sobi. Po njegovom silasku s vlasti Mona Lisa se vraća natrag u muzej Louvre, gdje je i danas.

Dana 21. kolovoza 1911. godine, dakle prije točno 100 godina, sliku je iz Louvrea ukrao talijanski lopov Vincenzo Perugia, s namjerom da Mona Lisu dovede nazad "kući" u Italiju. Tek dvije godine kasnije ponovno se slika pojavljuje u Firenci. Slika Mona Lisa u novijoj povijesti proživje-

la je nekoliko napada: 1956. godine u atentatu kiselinom teško je oštećena donja polovica slike. 30. prosinca 1956. jedan posjetitelj je bacio kamen na sliku Monale. Nakon što je uhapšen i objavljen mu je identitet, taj

je čovjek zbog tog čina morao napustiti svoju domovinu Boliviju. Upravo zbog rastuće opasnosti od mehaničkih oštećenja, slika je izložena pod pancirnim staklom, u strogo kontroliranim mikroklimatskim uvjetima (temperatura, vlažnost, nivo i način osvjetljenja...).

Samim time što je najpoznatije likovno djelo cijele ljudske likovne povijesti, Mona Lisa je sigurno i najčešće prikazivano likovno djelo na poštanskim markama različitih država svijeta; vjerojatno nema niti jednog filatelistički potpuno nevažnog šejkata koji nije izdao marku s prikazom Monale. Pri tome mnoge poštanske administracije i njihovi dizajneri pronalaze katkada vrlo inventivne načine prikaza: jednom je to „zagonetni smješak“ (kao u slučaju Velike Britanije), drugi puta je to mozaik različitih motiva koji svi „čine“ Mona Lisu (kao u slučaju Guiane), a vrlo često se motiv Monale koristi uz obilježavanje obljetnica Leonarda da Vinci (kao u slučaju Njemačke).

(Željko Stefanović)

